

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології

Теорія і історія врегулювання конфліктів

Спеціальність 054 Соціологія
Освітньо-професійна програма Врегулювання конфліктів та медіація

Курс	3
Семестр	6

Статус обов'язкова дисципліна
Форма навчання Денна та заочна

ECTS	5
Годин	150

Семестровий контроль Екзамен
Індивідуальне завдання ДКР

Інформація про викладача

ПІБ	Якубін Олексій Леонідович Старший викладач кафедри соціології Кандидат політичних наук
Профіль викладача	http://www.sociology.kpi.ua/faculty-2
e-mail	jacubin@gmail.com

Розподіл годин та занять

Форма навчання	Аудиторні заняття					
	Лекції		Практичні		Лабораторні	
	заняття	години	заняття	години	заняття	години
Денна	36	72	36	72	0	0
Заочна	2	4	2	4	0	0

Анотація навчальної дисципліни

Основна мета навчальної дисципліни: сформувати у студентів сучасні теоретико-методологічні уявлення про конфлікт та його різновиди, історію, форми; засвоїти специфіку конфліктності в окремих сферах та станах війни та миру. Ознайомитись з основними інструментами переговорного процесу та формування кооперативної поведінки на мікро-мезо-макро рівнях соціально-економічної та політичної системи. Самостійне розуміння й аналіз конфліктів та їх врегулювання яке відповідає сучасному стану соціальних наук та соціально-політичних практик.

Навчальна дисципліна «Теорія і історія врегулювання конфліктів» належить до циклу професійної підготовки. Дисципліна «Теорія і історія врегулювання конфліктів» пов'язана з такими навчальними дисциплінами як «Соціологія модерну та модернізації» «Сучасні соціологічні теорії» та «Соціальна ідентичність та конфлікти в модерному соціумі», «Політична наука конфліктологічний підхід».

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість сформувати уявлення про основні категорії, які стосуються поняття та феномену конфлікту, порівнювати та досліджувати їх, формувати основні типології до розуміння соціальних взаємодій-конфліктів, кооперації та переговорів.

На заняттях буде виявлено особливості соціологічного підходу до вивчення соціальних взаємодій-конфліктів, кооперації та переговорів. Пояснено історичне коріння сучасних соціальних взаємодій, ключових проблем які є потенційно конфліктогенними і потребують особливої уважності та чутливості соціолога.

Студенти вмітимуть демонструвати соціологічну уяву (мислення) при аналізі соціологічних явищ та процесів; розуміння соціальних взаємодій-конфліктів, кооперації та переговорів. Самостійно працювати з бібліотечними каталогами; користуватись архівами сайтів провідних в Україні соціологічних журнальних видань; використовувати електронні носії навчальної та наукової інформації; працювати з першоджерелами (аналізувати, конспектувати). Для проміжної атестації з дисципліни передбачається засвоєння студентами знань щодо специфіки соціологічного пізнання, сфери працевлаштування соціолога, його компетенцій.

Для максимальної оцінки з дисципліни передбачається вміння студентами на основі конкретних кейсів (випадків конфліктів різного рівня) продемонструвати соціологічну уяву з використанням основних соціологічних понять (конфлікт, насильство, війна, мир, переговори, соціально-політичних понять, і т. д.), показу ролі особистісних якостей в процесі переговорів та медіації.

Перелік тем

Тема 1. Різні "моделі людини/Номо" в соціальних науках та їх зв'язок з уявленнями про конфлікти Номо Politicus та уявлення про конфлікти. Номо Economicus та уявлення про конфлікти.

Тема 2. Номо Sociologicus та уявлення про конфлікти.

Тема 3. Які три типи соціальних взаємодій важливі при дослідженні війни і миру? Конфліктне бачення світу за Гераклітом. Вирішення конфлікту з позиції сили (за Фукідідом «Історія Пелопонеської війни»). Вплив природи людини на розуміння конфлікту (за Арістотелем «Політика» (книги 1, 4, 5) та Томасом Гоббсом «Левіафан»

Тема 4. Суперчності у суспільстві та їх вирішення у релігійно-філософських текстах різних культур (Біблія, Коран, Артхашастра)

Теорія і історія врегулювання конфліктів

Тема 5. Теоретичне осмислення міжнародної безпеки в трактаті Гуго Гроція «Про право війни і миру»

Тема 6. Теорія війни Карла фон Клаузевіца. Чи є війна “провалом політики”?

Тема 7. Особливості поняття миру в ідеалістичному підході Іммануїла Канта.

Тема 8. Методологічний індивідуалізм і уявлення про конфлікти.

Тема 9. Марксистський підхід до розуміння природи суспільних протиріч. Класовий vs статусний підхід до конфліктів.

Тема 10. Конфліктологічна парадигма в соціальних науках: підходи, теорії та практики. Конфлікт як самостійний предмет досліджень Георга Зіммеля. Порівняйте розуміння конфліктів Карла Маркса та Георга Зіммеля. Макс Вебер та статусна теорія конфлікту.

Тема 11. Функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером.

Тема 12. Конфлікт в соціології Еміля Дюркгейма. Конфлікти, як збурення соціальної системи. Чи була у Толкотта Парсонса теорія конфлікту? Ніл Смелзер про стадії розвитку конфліктів.

Тема 13. Ненасильство, як стратегія. Чи працює?

Тема 14. Психоаналітичне розуміння соціальних конфліктів. Психоаналітичні техніки для миру. Як це працює?

Тема 15. Рольові теорії конфліктів. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт. Як його регулювати?

Тема 16. Чи є різниця між переговорами, медіацією і арбітражем? Що таке діалог заради примирення? За яких умов він можливий, а коли ні? Наведіть аргументи на основі прочитаних робіт.

Тема 17. Регулювання конфліктів чи їх вирішення? Конфлікти ідентичностей: чому вони виникають? Комунікація за умов конфлікту (за Джоном Бертоном)

Тема 18. Прикладне дослідження миру. Прийняття рішень за умов конфлікту і кризи. Йохан Галтунг і дослідження “структурного насильства”, умов миру. Інституалізація рішень по врегулюванню конфліктної ситуації (за Елеонор Остром). Теорія ігор у вивченні конфліктів (за роботою Томаса Шеллінга «Стратегія конфлікту»). Історичний підхід Чарльза Тіллі Тіллі у вивченні причин воєн.

Результати навчання

1

Результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються студентам на першому занятті.

№ з/п	Результати навчання	Контрольні заходи оцінювання	Термін виконання
1	Знання об'єкту і предмету історії та теорії врегулювання конфліктів та її зв'язки з іншими дисциплінами.	відповіді на семінарських заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 1-18
2	Знання структури соціальних взаємодій конфлікту,	відповіді на	Тиждень 1-

¹ Learning outcomes.

Теорія і історія врегулювання конфліктів

	кооперації та переговорів.	семінарських заняттях; участь у груповій дискусії	18
3	Знання сфер діяльності соціолога який вивчає конфлікти у модерному соціумі.	відповіді на семінарських заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 1-18
4	Знання структури соціально-політичного поля щодо конфліктних та кооперативних взаємодій.	відповіді на семінарських заняттях; презентація	Тиждень 1-18
5	Вміння визначати об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження конфліктів різних типів, ведення переговорів.	відповіді на семінарських заняттях, виконання практичного завдання	Тиждень 1-18
6	Вміння робити критичний аналіз першоджерел з історії та теорії вивчення конфліктів.	відповіді на семінарських заняттях, виконання практичного завдання, ДКР	Тиждень 1-18
7	Знання кодексів професійної етики медіатора та переговорника в професійній діяльності соціолога.	відповіді на семінарських заняттях, виконання практичного завдання	Тиждень 1-18
8	Вміння використовувати соціологічну уяву в аналізі соціальних взаємодій конфлікту, кооперації та переговорів.	відповіді на семінарських заняттях; дискусія	Тиждень 1-18
9	Знання основних етапів розвитку теоретико-методологічних уявлень конфліктів, миру та воєн.	відповіді на семінарських заняттях; дискусія, МКР	Тиждень 1-18

Форми, методи та технології навчання

Навчальні заняття з дисципліни «Теорія і історія врегулювання конфліктів» проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач ознайомлює студентів з основними інструментами переговорного процесу та формування кооперативної

Теорія і історія врегулювання конфліктів

поведінки на мікро-мезо-макро рівнях соціально-економічної та політичної системи. Самостійне розуміння й аналіз конфліктів та їх врегулювання яке відповідає сучасному стану соціальних наук та соціально-політичних практик.

Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять.

Отримавши базові знання щодо специфіки соціологічного мислення студенти пишуть есе (тема домашньої контрольної роботи на вибір):

1. Вирішення конфлікту з позиції сили (за Фукідідом «Історія Пелопонеської війни»)
2. Вплив природи людини на розуміння конфлікту (за Арістотелем «Політика» (книги 1, 4, 5) та Томасом Гоббсом «Левіафан»)
3. Суперечності у суспільстві та їх вирішення у релігійно-філософських текстах різних культур (Біблія, Коран, Артахаштра, Дхаммапада, “Мистецтво війни вчителя Суна”)
4. Теоретичне осмислення міжнародної безпеки в трактаті Гуго Гроція «Про право війни і миру»
5. Теорія війни Карла фон Клаузевіца
6. Особливості поняття миру в ідеалістичному підході Іммануїла Канта.
7. Марксистський підхід до розуміння природи суспільних протиріч.
8. Конфлікт як самостійний предмет досліджень Георга Зіммеля.
9. Порівняйте розуміння конфліктів Карла Маркса та Георга Зіммеля.
10. Функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером.
11. Конфлікт в соціології Еміля Дюркгейма.
12. Функціональний підхід в аналізі конфліктів (за роботою Роберта Мертона «Явні і латентні функції»).
13. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт.
14. Теорія ігор у вивченні конфліктів (за роботою Томаса Шеллінга «Стратегія конфлікту»).
15. Історичний підхід Чарльза Тіллі Тіллі у вивченні причин воєн.

Результати есе студенти презентують під час одного з семінарських занять. Домашня контрольна робота спрямована на відпрацювання навичок наукової роботи студентів та роботи з першоджерелами.

Основною формою роботи на семінарському заняття є виступ, який поєднує комунікативні здатності студента з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність визначень під час виступу студента, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез.

Екзамен проводить усно і передбачає виконання 2 завдань:

1. Обговорення одного з текстів першоджерел, які студенти вивчали протягом семестру. Студенти повинні навести власні приклади для ілюстрації або критики основних тез першоджерела. Можна оформити свої ідеї у формі творчого есе (2-3 сторінки).

Теорія і історія врегулювання конфліктів

2. Заздалегідь обирають один з історичних прикладів конфліктів та їх врегулювання. Свої думки оформлюєте у вигляді коротких тез та перекажіть їх зміст на іспиті (письмово до 5 сторінок) та з показом презентації. Покажіть наративну лінію конфліктної взаємодії, використовують для її аналізу набуті на основі курсу соціально-політичну термінологію.

Навчальні ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
3. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	Виступи на семінарських заняттях	54	3	18	54
2.	Домашня контрольна робота (ДКР)	6	6	1	6
3.	Модульна контрольна робота (МКР)	10	10	1	10
4	Екзамен	30	30	1	30
	Всього				100

Семестрова атестація студентів

Обов'язкова умова допуску до заліку		Критерій
1	Поточний рейтинг	$RD \geq 60$
2	Домашня контрольна робота (ДКР)	$RD \geq 12$

Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок за університетською шкалою ²

Рейтингові бали, RD	Оцінка за університетською шкалою
$95 \leq RD \leq 100$	Відмінно
$85 \leq RD \leq 94$	Дуже добре

² Оцінювання результатів навчання здійснюється за рейтинговою системою оцінювання відповідно до рекомендацій Методичної ради КПІ ім. Ігоря Сікорського, ухвалених протоколом №7 від 29.03.2018 року.

Теорія і історія врегулювання конфліктів

$75 \leq RD \leq 84$	Добре
$65 \leq RD \leq 74$	Задовільно
$60 \leq RD \leq 64$	Достатньо
$RD < 60$	Незадовільно
Невиконання умов допуску	Не допущено

Можливість отримання оцінки «автоматом»: ні.

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування ДКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Якщо сума балів менша за 60, але ДКР зараховано, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за виконання ДКР та залікову контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення.

Політика навчальної дисципліни

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали

Заохочувальні бали		Штрафні бали	
Критерій	Ваговий бал	Критерій	Ваговий бал
Участь у конференції / публікація тез	10 балів	За кожний тиждень затримки із поданням ДКР нараховуються	-2 бали
Участь у 2 турі Всеукраїнської студентської олімпіади	10 балів		
Публікація наукової статті	20 балів		

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є обов'язковим.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущену модульну контрольну роботу можна написати повторно, але до моменту проставлення проміжної атестації з урахуванням часу, необхідного викладачу для перевірки роботи.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів

Теорія і історія врегулювання конфліктів

кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Календарний рубіжний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним рубіжним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами³.

На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 40 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентам матеріалу.

Критерій		Перша атестація	Друга атестація
Термін атестації ⁴		Тиждень 8	Тиждень 14
Умови отримання атестації	Поточний рейтинг ⁵	≥ 20 балів	≥ 40 балів
	...	–	+
	...	...	...
	...	...	...
	...	...	...

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Матриця відповідності результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання

ПО 4 Теорія і історія врегулювання конфліктів

³ Рейтингові системи оцінювання результатів навчання: Рекомендації до розроблення і застосування. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 20 с.

⁴ Там само.

⁵ Там само.

Теорія і історія врегулювання конфліктів

Програмні результати навчання		Методи навчання	Форми оцінювання
ЗК 4	Здатність до соціальної взаємодії, співробітництва й розв'язання конфліктів	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Практична перевірка, екзамен
ФК 13	Здатність брати участь у стратегічному плануванні у конфліктівирішенні та миротворенні	Метод кейсів, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Практична перевірка
ФК 14	Здатність моделювати та прогнозувати розвиток соціальних конфліктів	Проблемний, імітаційний, ділова гра	Практична перевірка, МКР
ФК 15	Здатність виявляти та діагностувати соціальні конфлікти	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, проектування	ДКР, практична перевірка
ФК 16	Здатність розробляти комплексну програму профілактики та попередження конфліктів у суспільстві	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	ДКР, практична перевірка
ЗН 4	Загальної, галузевих та спеціальних соціологічних теорій та принципів їх практичного втілення	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Практична перевірка
ЗН 5	Соціологічних теорій конфлікту, причин та особливостей перебігу регіональних та етнічних конфліктів у світі, методів та процедур їх управління та попередження	Метод кейсів, імітаційні методи	Практична перевірка
УМ 10	Використовувати принципи та механізми налагодження ефективної комунікації, попереджувати та конструктивно вирішувати соціальні конфлікти на основі сучасних інформаційних та освітніх технологій	Метод кейсів, імітаційні методи	Практична перевірка
УМ	Самостійно опановувати нову галузь знань, відмінну від	Проблемний, частково-пошуковий,	ДКР, практична перевірка

Теорія і історія врегулювання конфліктів

11	основної професійної, набувати нових знань, вмінь і навичок, необхідних для отримання додаткової суміжної або нової кваліфікації	дослідницький	